

като снѣжни топки подъ слънчеви лъчи. Най-храбритѣ и най-добритѣ хора умираха при тежката мѣжа, че умиратъ ей тъй, нахалось! Страшенъ бѣ невидимиятъ бацилъ за ония хора, които не мигваха и предъ най-дивитѣ анадолски турци.

Поклонъ предъ Тарфа! Поклонъ предъ гробницата на 168 храбри синове на майка България, сразени отъ най-опасния врагъ, каквѣто българинътъ знае — холерата!

Подготовка на атаката Следъ поражението на дветѣ източни армии великиятъ везиръ Кямилъ паша телеграфически поиска да се почнатъ преговори за миръ. Обаче Главнокомандуваниятъ Негово Величество Царътъ отъ името на добедоносната войска запрети всѣкакви преговори. Войната пропължаваше и предстоеше да се атакува укрепената Чаталджанска позиция.

На 1 ноемврий, 5 часа, по заповѣдь на Негово Величество началникъ щаба генералъ Фичевъ изпрати директива да се почне тази атака, но командуваниятъ Съединенитѣ армии генералъ Дмитриевъ донесе, че армиятъ още не сж готови. Началникътъ на щаба генералъ Фичевъ докладва на Главнокомандувания, че атаката може да се предприеме следъ нѣколко дни, ако холерната епидемия се прекрати и се подобри здравословното състояние на войскитѣ, на които моралътъ е значително отпадналъ. Тогава се реши помощникътъ на Главнокомандувания съ началника на оперативното отдѣление и началника на артилерията да отидатъ при Чаталджа, да събератъ точни сведения, да взематъ мнението на старшитѣ началници и тогава да се реши окончателно кога да почне атаката.

На 3 ноемврий генералъ Савовъ пристигна въ Ерменикъой при генералъ Дмитриевъ и му съобщи, че е изпратенъ отъ Негово Величество Царя да узнае положението на самото мѣсто и да ускори действията. Генералъ Дмитриевъ изказа мнение, че сж възможни две решения: 1) да се спратъ действията съвсемъ и да се използва готовността на турцитѣ да влѣзатъ въ преговори за миръ; 2) да се атакува веднага, но съ неголъми шансове за успѣхъ. Генералъ Савовъ съобщи, че за примирие не могло да става и дума. Той и Главната квартира били увѣрени, че турцитѣ предлагатъ примирие, само за да спечелятъ време, и че Турция никога нѣма да отстъпи доброволно Тракия, Македония и Одринъ.

Генералъ Савовъ бѣ схваналъ своята задача да провѣри, дали е възможна атаката, и, ако е възможна, да заповѣда да се почне изпълнението на директивата отъ 1 ноемврий. Отъ доклада на генералъ Дмитриевъ той заключи, че тя е възможна, и заповѣда да се атакува. Понеже генералъ Дмитриевъ поиска да му се даде писмено разпореждане, генералъ Савовъ въ 17 часа издаде следната директива № 128:

„За утрешно число, 4 ноемврий, Негово Величество Главнокомандуваниятъ заповѣда: Съединенитѣ армии да минатъ въ настѣпление и да атакуватъ противника на Чаталджанска позиция“.